

Midden in de bouwput

1998

[Achtergrond](#) - 20 oktober 2006 - Auteur: Willem Wansink

Zelf waren wij die zomer naar Berlijn verhuisd, na twee jaar in Bonn langs de Rijn te hebben gewoond. Onze verdieping in een villawijk tegenover de *Rheinaue* hadden we ingewisseld voor een gerenoveerde vijfde etage met balkon in Berlin Mitte, aan de voet van de Prenzlauer Berg. 's Zomers was het er subtropisch warm, maar het uitzicht over de stad bleek fascinerend. We legden elke bezoeker met onze panoramacamera vast; de televisietoren op de Alexanderplatz als symbolisch uitroepteken in het perspectief.

Ook in Berlijn woonden wij dichtbij de regeringswijk, al was daarvan in 1998 weinig te merken, omdat de verhuizing van politici en ambtenaren pas een jaar later zou volgen. Ons deel van de stad was arm, rauw en ongepolijst: een tegenpool van de betere West-Berlijnse wijken als Charlottenburg of Dahlem. Die keus bleek een schot in de roos. Mitte was een *Fundgrube*. Oost stuitte er op West: onder onze ogen werd de nieuwe tijd vormgegeven.

1998 was sowieso een jaar van grote veranderingen. Duitsland krabbelde op: de groei nam toe, al bleef de werkloosheid, vooral in het Oosten, hoog. De fusiedrift in de financiële wereld bereikte de banken. En terwijl de oppositionele sociaal-democraten in de Bondsraad de grote belastinghervorming verhinderden die de Reformstau had moeten doorbreken, ontdekten de christen-democraten de homo's als prototype van de flexibele werknemer.

Voor het eerst sinds de eenwording in 1990 werd duidelijk dat het drieluik welvaart, stabiliteit en risicomijdend gedrag - het credo van de na-oorlogse Bondsrepubliek - scheuren vertoonde. Ook daardoor werd het Superwahljahr 1998 één grote elandtest, naar het Mercedesje dat al te snel omkiepte.

Uiteindelijk leidde de veranderingsdrift tot de lang verwachte wisseling van de macht. Na zestien jaar te hebben geregeerd moest de christen-democraat Helmut Kohl op 27 september wijken voor de sociaal-democraat Gerhard Schröder. Zelfs het reisje met journalisten per speciale trein naar Kohls geboortestreek in de Palts om daar witte wijn en zijn lievelingsgerecht *Saumagen* te nuttigen, had de val van de kolos niet kunnen verhinderen.

Hij werd opgevolgd door een 'Napoleon in maatpak'. Veel meer was niet bekend van deze minister-president van Nedersaksen dan dat hij vaker gescheiden was en zowel van dure kleding (Brioni), zware Italiaanse wijnen (Brunello di Montalcino) als van dikke Cohiba-sigaren hield.

Pal onder de hijskranen

Ons appartement in de Zehdenickerstrasse in Berlijn lag schuin tegenover het kale Weinbergspark, een *Trümmerberg* uit de Tweede Wereldoorlog aan de Kastanienallee; vlakbij de oude joodse wijk waar de Russische granaatinslagen in de buitenmuren zaten en de krakerswoningen nog niet waren vervangen door kunstenaarsateliers, jazzcafé's, restaurants en trendy winkels.

Wij bevonden ons middenin de bouwput, pal onder de hijskranen die werden ingezet om de panden aan de overkant te renoveren. Tussen de werkloze Oost-Duitsers bij wie de *Wende* een spoor van diepe verbittering had achtergelaten. Boven de ghettoblasters op de electriciteitskast, waaruit bierdrinkende buurtbewoners het geluid van oude meezingers omhoog lieten cirkelen.

Op twintig passen van de Portugese koffiebar vol jonge moeders met kinderwagens die de hele dag *latte macchiato* dronken. Iets verderop, in de Torstrasse, bevond zich Kaffee Burger. Dáár vertoonde aankomend auteur Wladimir Kaminer destijds al zijn befaamde up-temposhows met oude filmpjes en Russische hits (*Russendisko*).

Inspirerende tijden

Ook politiek gezien braken er inspirerende tijden aan. Nog voordat ze was aangetreden, moest de rood-groene coalitie van Schröder en Groenen-leider Joschka Fischer kleur bekennen. Voor het eerst deden Duitse militairen mee aan een militaire interventie van de NAVO in Kosovo - nadat Schröder en Fischer zwaar onder druk waren gezet door Washington en de vertrekkende regering-Kohl.

Buitenland-adviseur Joachim Bitterlich, Kohls 'kwade genius' achter de weigering om Ruud Lubbers secretaris-generaal van de NAVO te maken, kon het niet nalaten om ook in deze zaak zijn eigen rol te benadrukken. "We kregen precies vijftien minuten om te beslissen of Duitse piloten in Awacs, vliegende radars, zouden worden ingezet," bekende Fischer later aan buitenlandse correspondenten.

Nieuwe leider

Toch paste dat snelle optreden bij de stijl van de nieuwe leider: Schröder hield van opschieten. Binnen vier weken had hij het regeerakkoord van zijn kabinet klaar. Maar wittebroodsweken werden hem niet gegund. Amper twee maanden later hakten dezelfde journalisten die Schröder op het schild hadden geheven, de

nieuwbakken kanselier genadeloos in de pan.

“Terwijl de koks ruziën, sturen de gasten vol afschuw hun maaltijd terug,” vond de *Berliner Zeitung*. Het kon erger: Schröder heeft geen inhoud, geen moed. Hij mist het concept om echte hervormingen door te voeren, oordeelde het links-liberale weekblad *Die Zeit*. Harde woorden, die er, zoals zo vaak, niet toe deden. Want pas zeven jaar later, in 2005, vonden de Duitsers de tijd gekomen om afscheid te nemen van Gerhard Fritz Kurt Schröder, de man die hervormingen beloofde, maar stagnatie oogstte.

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/3602/midden-in-de-bouwput>